

razširiti; potrebni les naj se pa iz c. gojzdov brez plačila dá tistim soseskam, ktere bodo v letu in dnevu šole postavile. Vendar to se ni moglo tako hitro zgoditi, kakor so upali. Še le l. 1776. poklicali so na Dunaj Teodora Jankoviča, zaslug polnega ravnatelja šol, da bi na Dunaji popolnoma spoznal novo metodo; Jankovič je znal svoj čas dobro obračati; skerbel je za svoje izobraženje; pokazal je način, po katerim se dá novo metodo za ilirske šole porabljevati, in je z ozirom na posebne okolisčine v svoji domovini spisal potrebne knjige za učitelje. Preden je Jankovič Dunaj zapustil, naznanil je ilirski dvorni deputaciji 17 kandidatov za učiteljstvo, ktere naj bi deželna vlada poklicala, da bi se na Dunaji pri sv. Ani podučevali.

(Dalje prih.)

## Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

### XXIII.

### Številniki

so določivni, ki povedó določeno število, p.: 2, 3 hiše, — 6, 7 konj, i. t. d. ali nedoločivni, ki povedó množino, pa ne naznanijo določenega števila, p.: Nekoliko hiš je na novo postavljenih. Veliko konj se pase na trati.

Določivni se pa zopet razdelé v 5 verstá, kakor nam pové gramatika. Tukaj le nekte opazke, zadevajoče slovensčino. Pri tistih imenih, ktere nimajo v slovenskem edinega števila, stavljamo plemenske številnike, kedar hočemo število povedati, p.: dvoje vilice, troje bukve, čvetera grablje, — in kedar hočemo pri teh imenih verste naznaniti, rabimo pa množivne številnike, p.: dvoje vilice, zwei Gabeln; dvojne vilice, zweierlei Gabeln.

Razpolni številniki namestvajo večkrat v srednjem spolu glavne številnike: dvoje dreves, troje otrok, namesti: dva drevesa, trije otroci. Takrat se pa dvoje, troje vzame le za 1. in 4. sklon, p.: Dvoje dreves stoji na vertu; troje telet je v hlevu (1. sklon); dvoje dreves je vertnar vsadil; troje telet je kupil mesar (4. sklon). Reči se pa mora: Dvema (ne dvoje) drevesoma se bližamo, s tremi (ne troje) teleti si ne bo opomogel (kmet).

Kedar je pa dvoje, troje razpolni številnik, se pa sklanja, kakor pravi prilog.

Pet in vsi naslednji glavni številniki se jemljejo v 1. in 4. sklonu kot imena in tedaj želé drugega sklona imena, p.: pet, šest, sedem golobov; — v drugih sklonih se pa sklanjajo, kakor prilogi z imenom. Pol (halb) rabi se v 1. in 4. sklonu kot ime, in tedaj želi drugega sklona, sicer pa se ravna sklon po govoru, p.: Pol leta je preteklo. O pol letu (5. sklon) plačal ti bom. Eden (einer), nobeden (keiner) prištevali so se sicer nedoločivnim številnikom. Naša gramatika vverstuje ji nedoločivnim osebnim zaimkom, menda zavoljo tega, ker eden in nobeden povesta nedoločeno osebo. Eden je bil tukaj (quidam), ne povem ga. Nobeden ni bil tukaj. Kedar stoji besedica eden pred imeni, reče se en — a — o.

Te besedice se pa pisatelji sedanjega časa močno ogibljejo in bolj bojé, kakor pošasti, kajti mislijo nemškovati, kedar rekó: En človek me je iskal, rajše rekó: Neki človek me je iskal (neki, adverb. etwa). Res da se moramo nemškovanja ogibovati, ali ko bi v drugih rečeh še gerje ne nemškovali, smeli bi zares biti ponosni.

Številniki se sklanjajo, kakor imena, ali kakor prilogi in zaimena, ker so po svoji obliki in pomenu tem ali unim podobni.

(Dalje prib.)

## Pomenki

o

### slovenskem pisanji.

#### VI.

*U.* Da je iz mogti — moči, možem, mozi (mozi ti Bog ali mazit' Bog — pravi Dolenec sosedu zdravico napivaje) prava oblika, kaže slovnica; da pa namesti *z* ali *š* imamo zdaj *r* in pravimo morem, — kako je to?

*T.* To je v nekterih sorodnih jezikih evropskih navadna spreminjava. Tako postavim v latinskem primeri: *os* — *oris*, *mos* — *moris*, *honor* — *honor*, *nasus* — *nares* itd.; v nemškem n. pr.: *frieren* — *Friesel* — *Frost*, *verlieren* — *Verlust*, *küren* — *kiesen*, *war* — *was* — *gewesen*, *gähren* — *Gas*, *Moos* — *Moor* — *Morast* itd.

*U.* In v slovenskem razun morem?

*T.* O tem piše *Metelko* str. 16. 17: „Znamenito je, da v nanašavnih besedah za staroslov. še pridevamo *r*: nikdar (nikdeže), kjer (kdež), dokler (dondeže), kolikorkrat (čes. kolikokrat), in v morem namesti možem spreminjamo ravno tako